

Изследване на лунни и слънчеви затъмнения

Rosa M. Ros

*International Astronomical Union
Technical University of Catalonia, Spain*

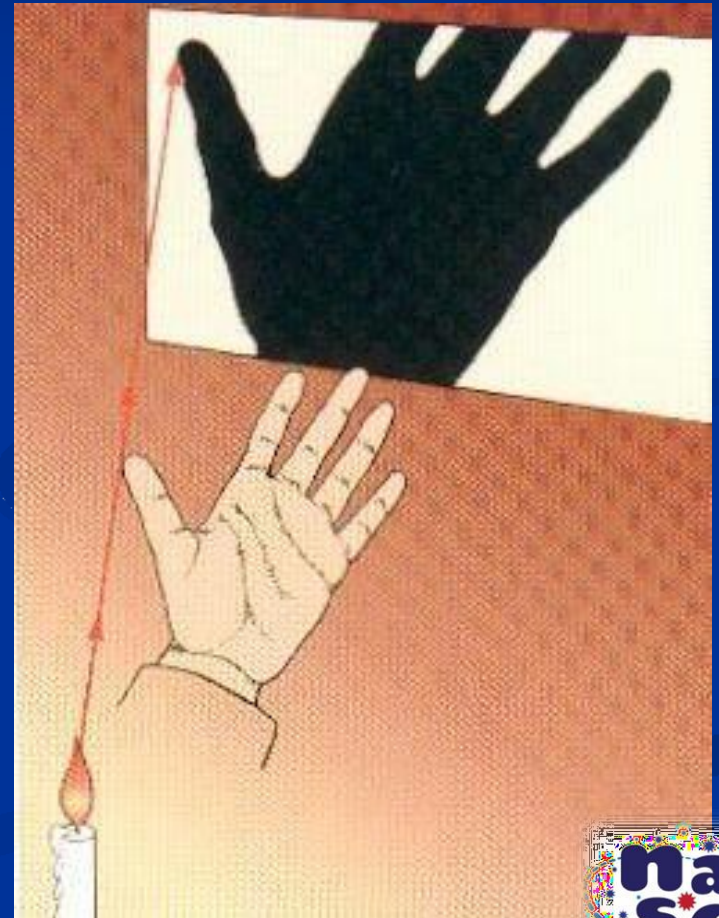
Цели:

- Разберете защо Луната има фази
- Разберете причината за лунните затъмнения
- Разберете защо има слънчеви затъмнения
- Определете разстоянията и диаметрите на системата Земя-Луна-Слънце

Визия на светлини и сенки

- Земя-Луна-Слънчева система:
Фази и затъмнения
- Относителни позиции
и сенки

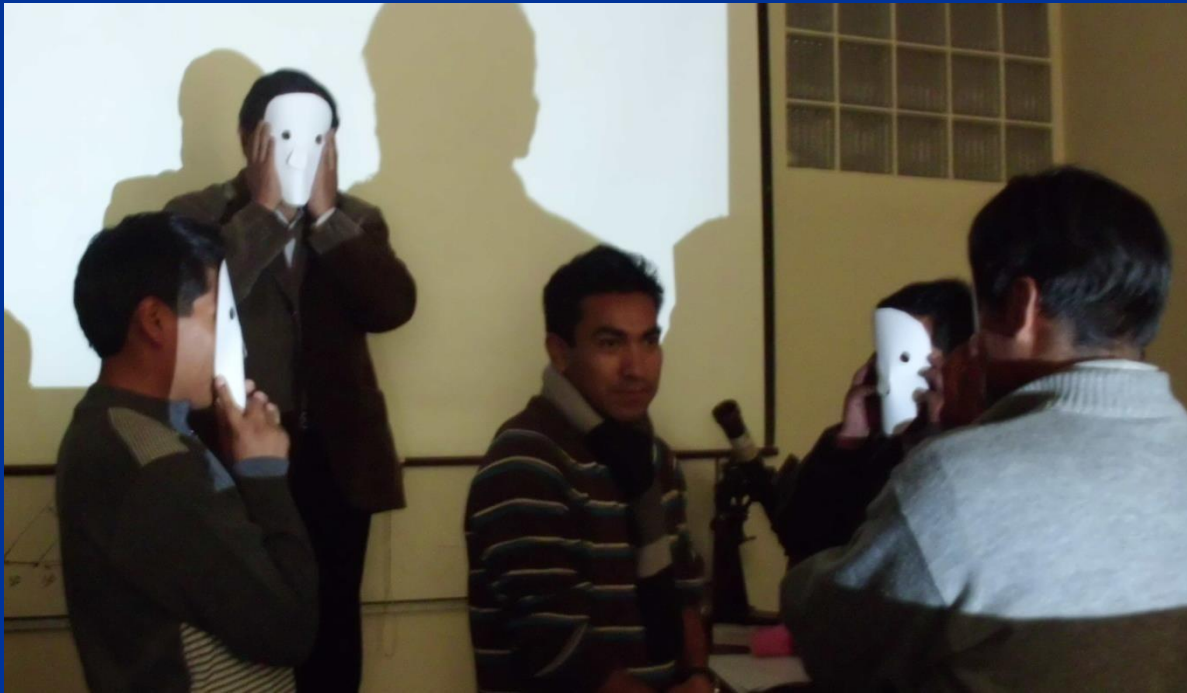
Дейност 1: Модел на обратната страна на Луната

- 2 доброволци: единият в центъра (Земята), а другият се върти около нея (Луната)
- Поставете Луната с лице към Земята и я накарайте да се завърти около Земята на 90° и да се завърти също на 90° . Повторете процеса, докато достигнете началната позиция

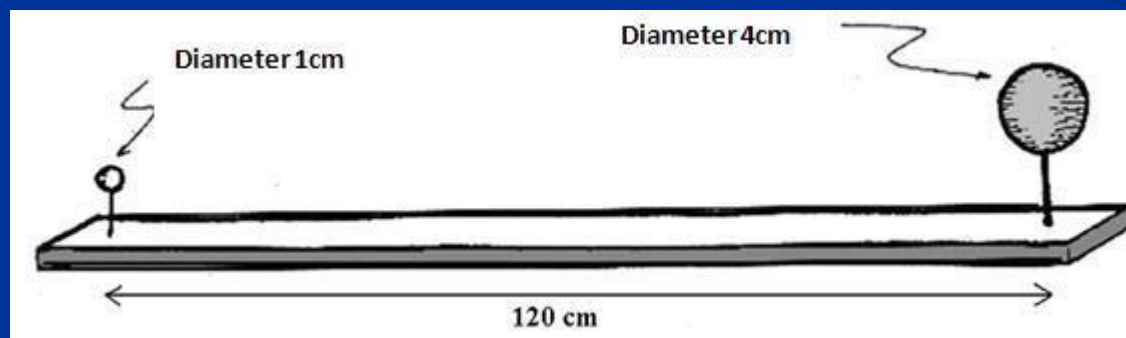
Дейност 2: Модел с фенерче (Слънце), за да обясните фазите на Луната

- 5 доброволци: един в центъра (Земята) и 4 други, за да симулират 4-те фази на Луната с маски (1 напълно осветена, 2 частично осветени и 1 напълно тъмна)

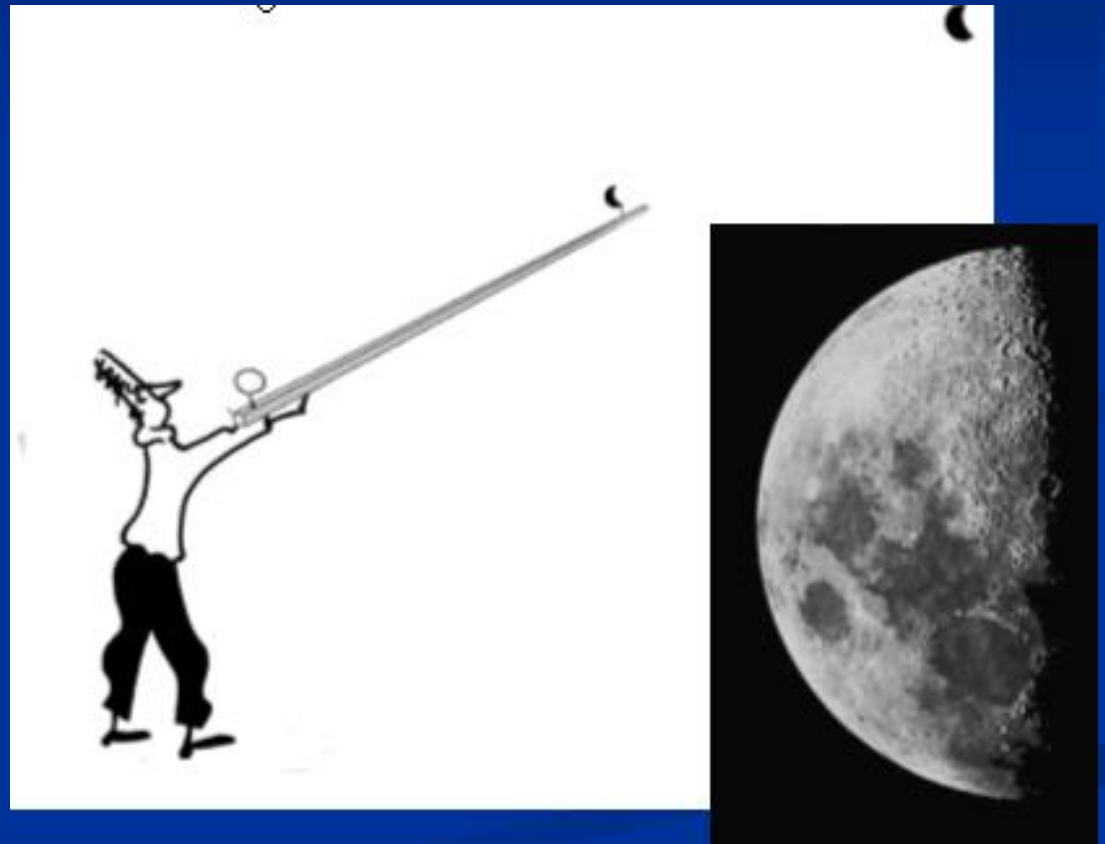
Разстояния и диаметри на системата Земя-Луна-Слънце

Earth Diameter	12 800 km		4 cm
Moon Diameter	3 500 km		1 cm
EM Distance	384 000 km		120 cm
Sun Diameter	1 400 000 km		440 cm = 4.4 m
ES Distance	150 000 000 km		47 000 cm = 0.47 km

Дейност 3: Симулация на фазите на Луната

- Насочете малката Луна на модела към Луната и можем да видим и двете с една и съща фаза

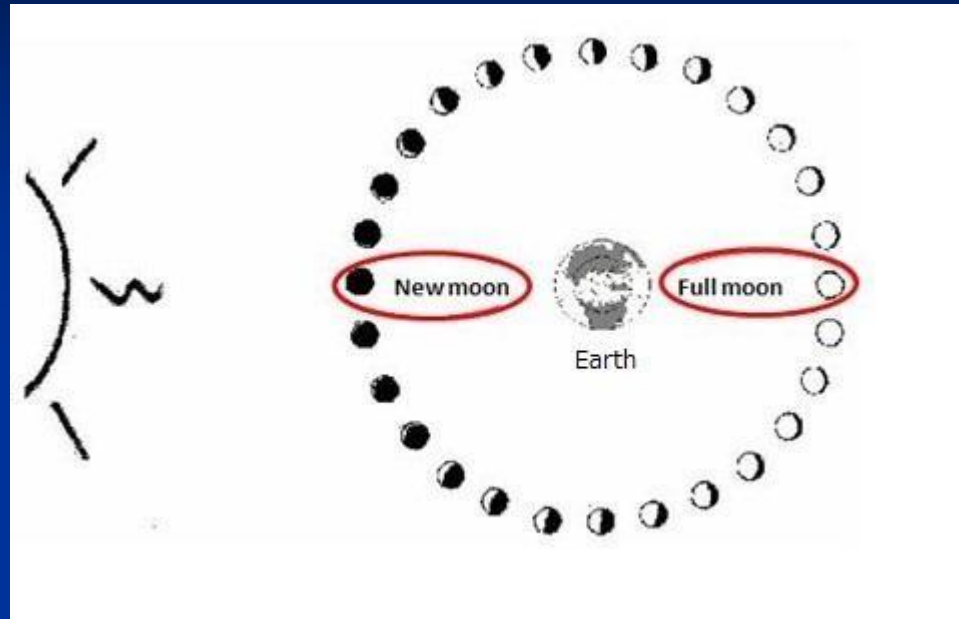
Дейност 4: Грешки в илюстрацията

- Фазите на Луната зависят от позицията на Слънцето

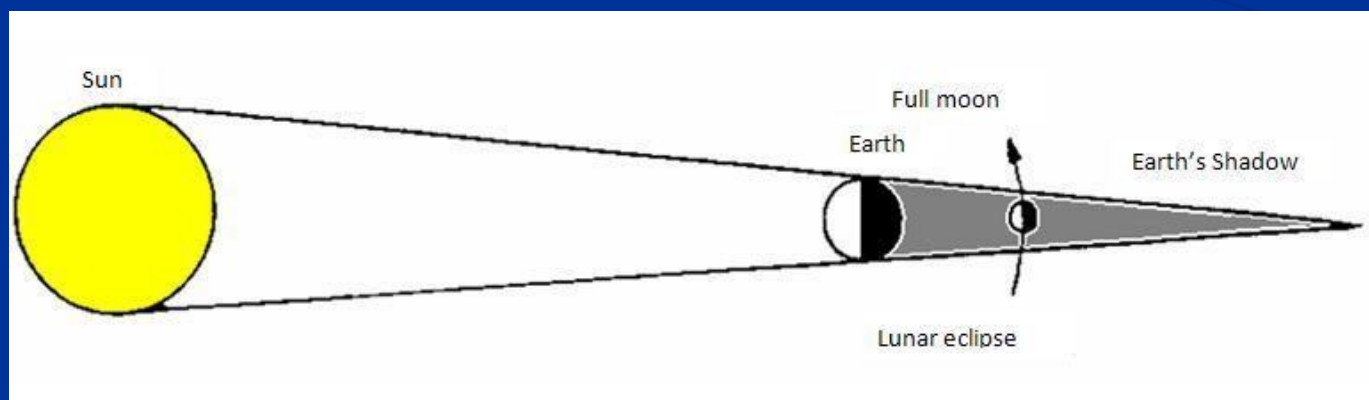
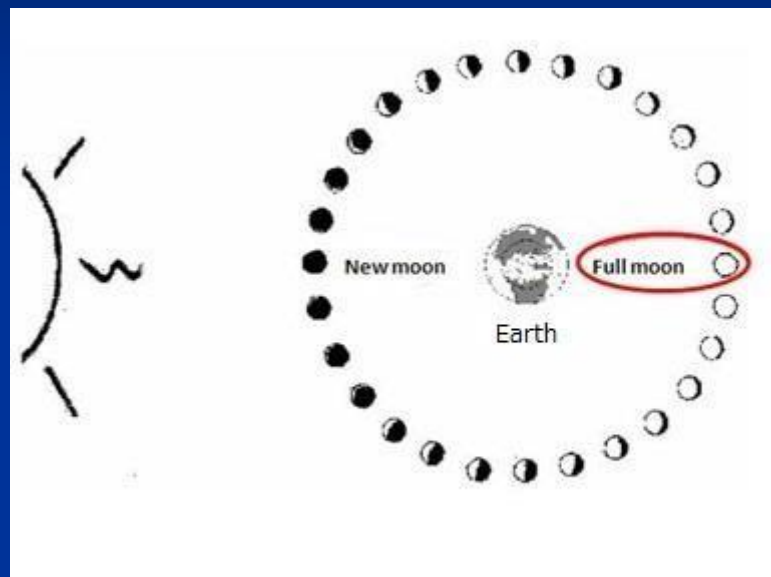

Лунни фази и затъмнения

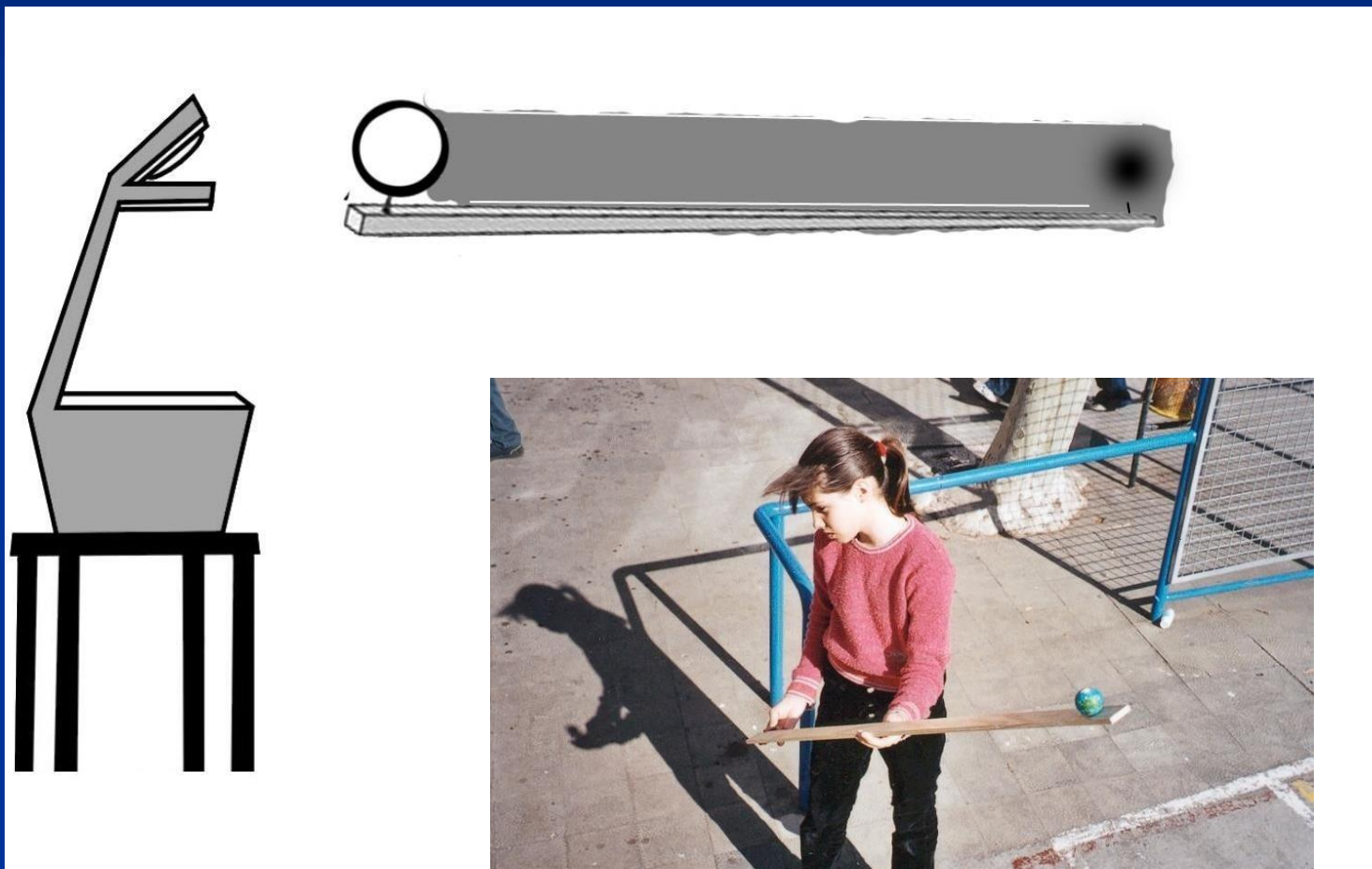

Дейност 5: Лунни затъмнения

- Лунните затъмнения се случват само когато Луната е пълна

Деятност 5: Симулация на лунно затъмнение

Дейност 5: Лунно затъмнение

Дейност 5: Лунно затъмнение

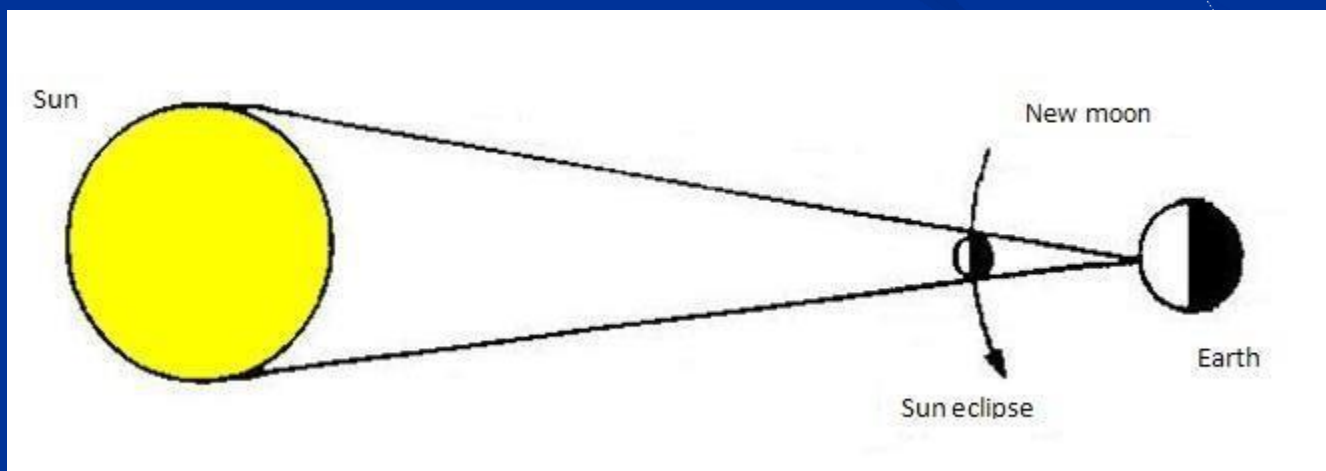
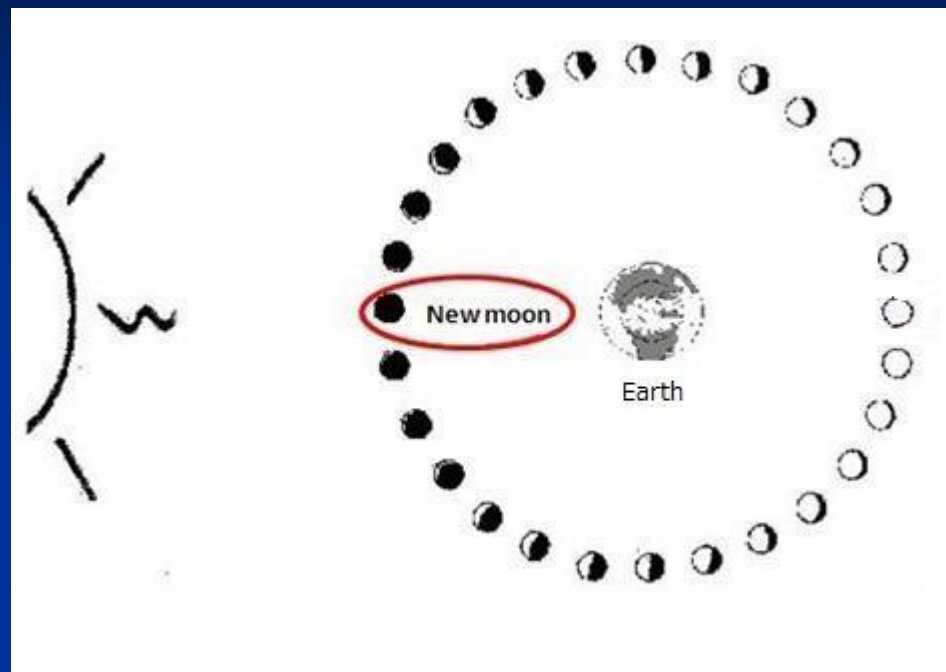
- Лунните затъмнения могат да се виждат от половината Земя (нощна страна)

Дейност 6: Слънчеви затъмнения

- Слънчевите затъмнения се случват само когато има новолуние

Деятност 6: Симулация на слънчево затъмнение

Детайл от слънчево затъмнение

Rosa M. Ros

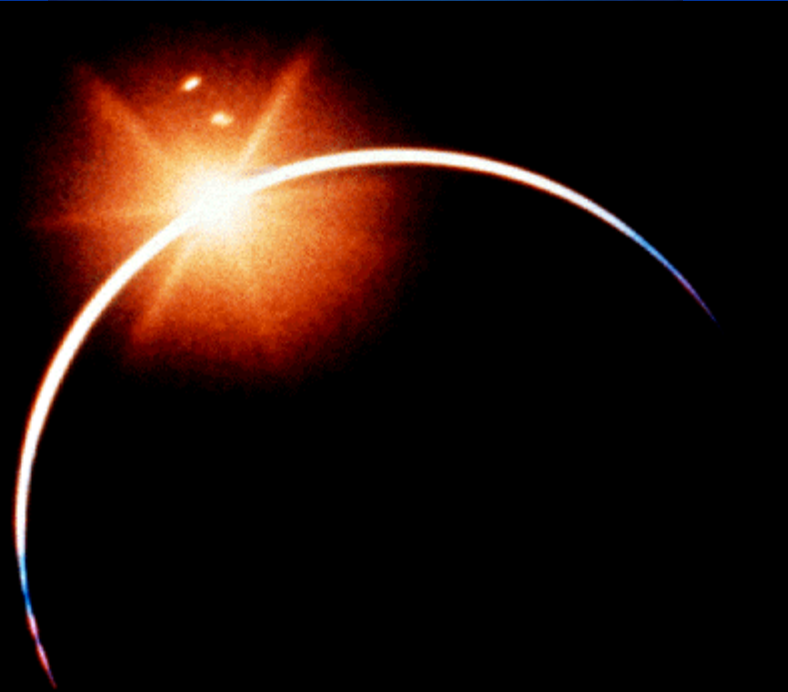
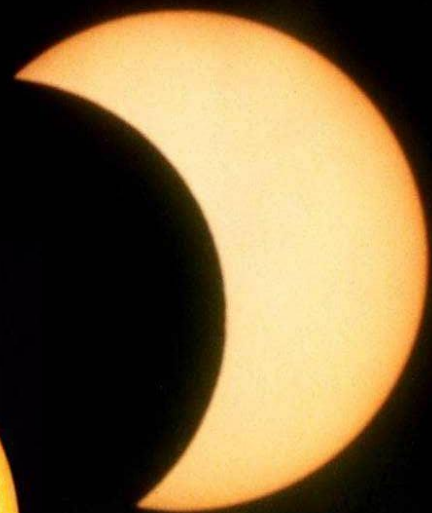

Дейност 6: Слънчеви затъмнения

- Слънчевите затъмнения се виждат само в малък регион на Земята

... изпитваме емоция!
... we are feeling emotion!

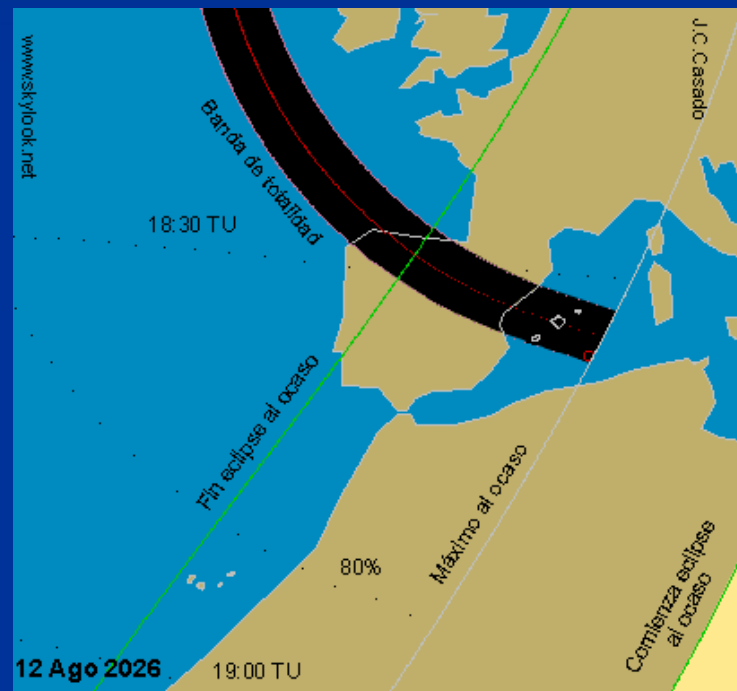
Наблюдения:

- **Лунно затъмнение**, когато има **пълнолуние** и **слънчево затъмнение**, когато има **новолуние**
- Слънчево затъмнение се наблюдава само в малка част от Земята
- Много е трудно Земята и Луната да бъдат „добре подравнени“, така че затъмнение не се случва всеки път, когато има новолуние или пълнолуние

И накрая... като пример...

- Следващото пълно слънчево затъмнение в Испания: 12 август 2026 г. (последното през 2004 г. в друга област)

- Всяка година има между 0 и 3 лунни затъмнения

Разстояния и диаметри, за да визуализирате и по-добре да разберете разстоянията до Слънцето

Earth Diameter	12 800 km		2,1 cm
Moon Diameter	3 500 km		0,6 cm
E-M Distance	384 000 km		60 cm
Sun Diameter	1 400 000 km		220 cm
E-S Distance	150 000 000 km		235 m

Рисуване на слънцето

Дейност 7: Да направим голямото „Слънце“ да изглежда като малката „Луна“

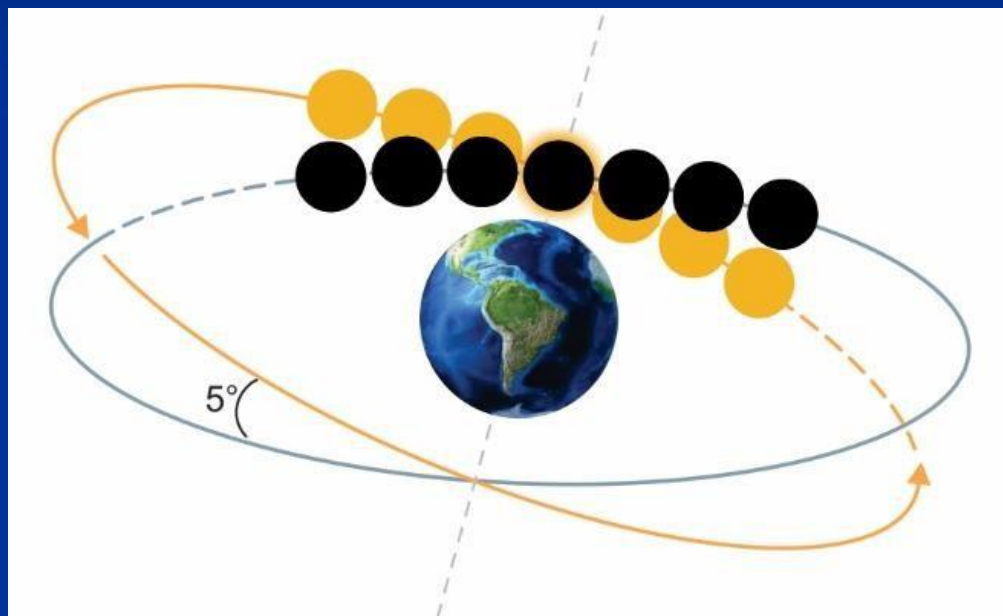

Ако всеки месец има новолуние и
пълнолуние...

Защо няма слънчево затъмнение и
лунно затъмнение всеки месец?

защото...Равнината на Земната орбита около
Слънцето и равнината на Лунната орбита около
Земята не са в една и съща равнина.

И двете равнини са наклонени с 5° и ъгловият
диаметър на Слънцето и Луната е само $0,5^\circ$

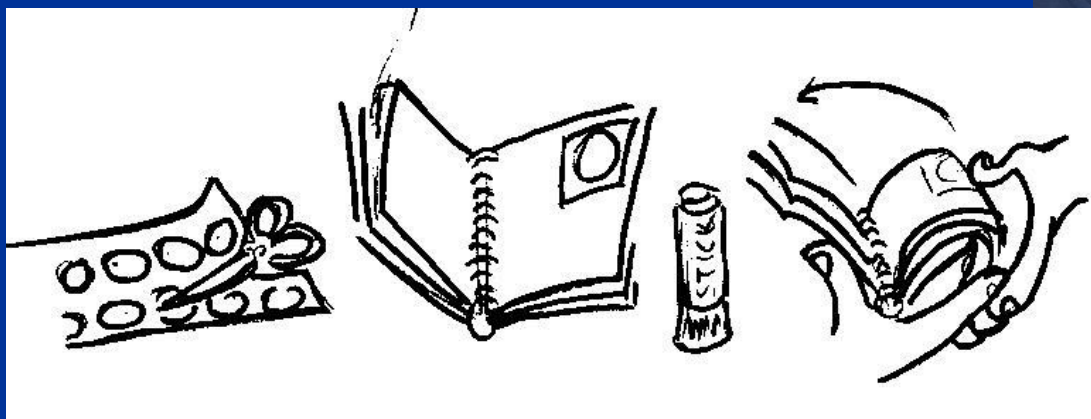
**Затъмненията могат да се случат
само ако Слънцето и Луната са
близо до линията на пресичане на
двете равнини.**

Деятност 8: Симулатор на затъмнение „Flip page“.

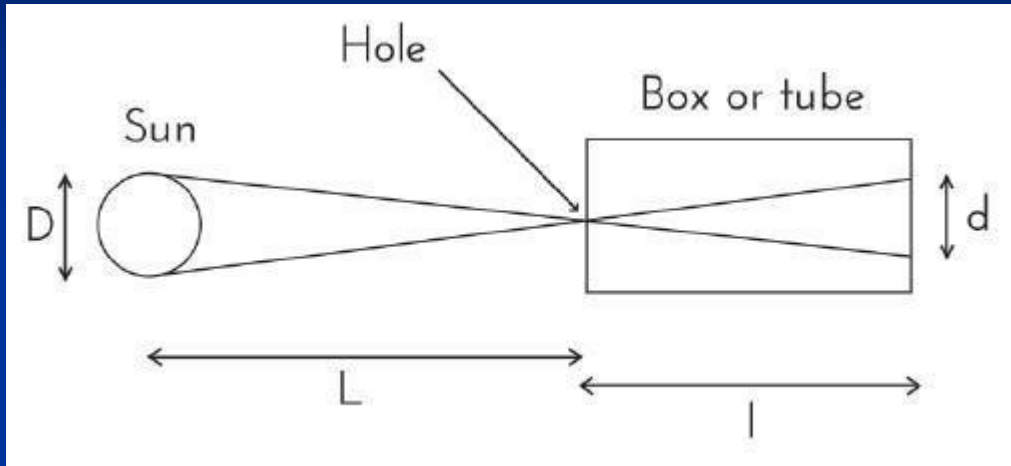
1. Изрежете и номерирайте снимките по ред
2. Залепете всяка картинка върху спираловиден тефтер
3. Прелистете бързо страниците, за да видите демонстрацията.

Дејност 9: Определяне на дијаметра на Слнцето - набљуденија и измервания

Дейност 9: Определяне на диаметъра на Слънцето

$$\frac{D}{L} = \frac{d}{l}$$
$$D = \frac{dL}{l}$$

Можем да установим пропорцията и да изчислим диаметъра на Слънцето

$L = 150\,000\,000$ км разстояние Земя-Слънце,
 $l =$ дължина на тръбата, $d =$ диаметър на Слънцето
върху полупрозрачна хартия

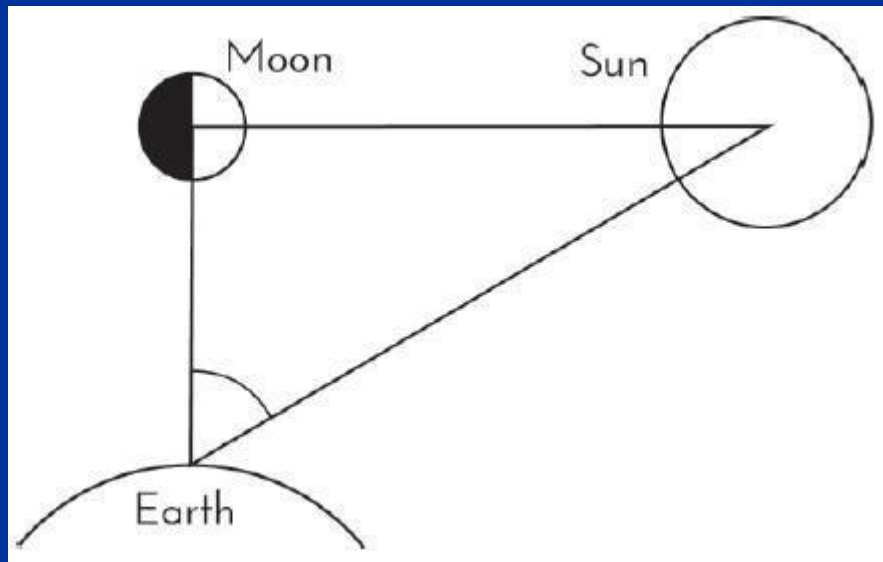
Деятност 10: Експериментът на Аристарх 310 до 230 г. пр.н.е

- Установени връзки между разстоянията Земя-Луна-Слънце и техните диаметри (но не може да се определи никаква абсолютна стойност). Това трябваше да почака до Ератостен.
- 1) Разстоянието на Земята до Луната и Земята до Слънцето
- 2) Радиус на Луната и Слънцето
- 3) Разстояние от Земята до Луната и радиус на Луната
- 4) Конусът на земната сянка
- 5) Свържете ги всички

1) Разстояние Земя-Луна и Земя-Слънце

- $\cos \alpha = EM / ES$ следователно $ES = EM / \cos \alpha$

1) Разстояние Земя-Луна и Земя-Слънце

- Aristarchus $\alpha = 87^\circ$
then $ES = 19 EM$
- Now $\alpha = 89^\circ 51'$
therefore $ES = 400 EM$

2) Радиус на Луната и Слънцето

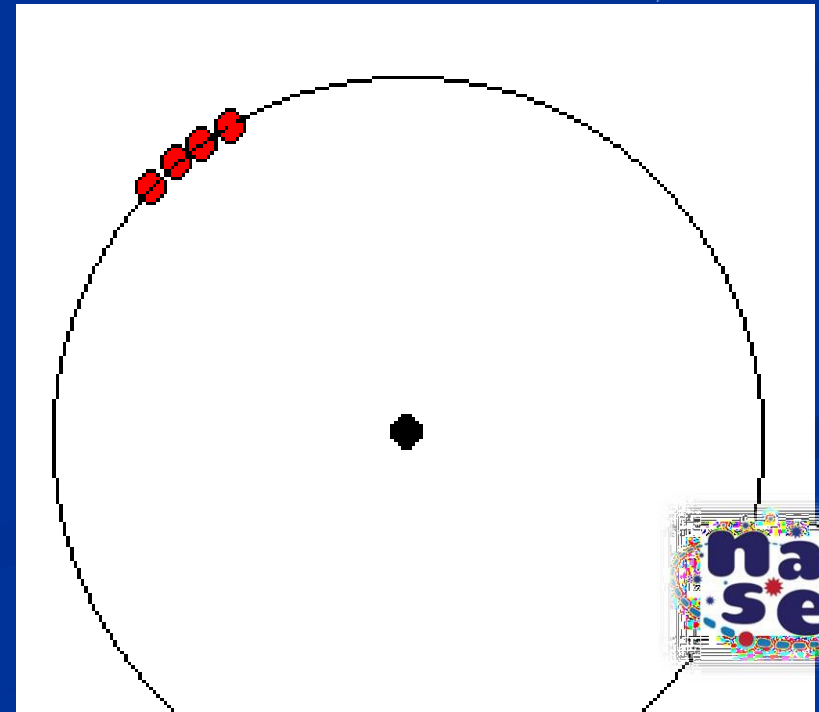
- От Земята се наблюдава, че лунният и слънчевият диаметър са равни на $0,5^\circ$
- Следователно радиусът е

- $R_S = 400 R_M$

3) Разстояние Земя-Луна и радиус на Луната

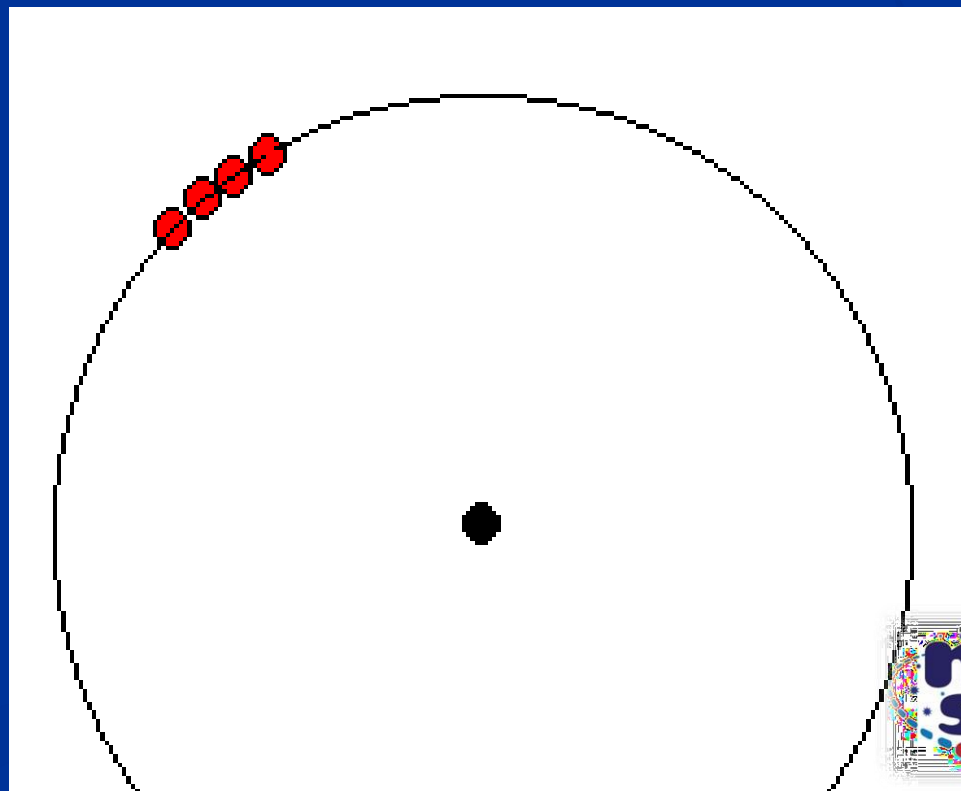
- Диаметърът на Луната спрямо Земята е $0,5^\circ$
- Със 720 пъти този диаметър можем да изчислим кръговата траектория на Луната
- $2 R_{л} 720 = 2 \pi \text{ Земя-Луна}$
- **Земя-Луна = $720 R_{л} / \pi$**

3) Разстояние Земя-Слънце и Слънчев радиус

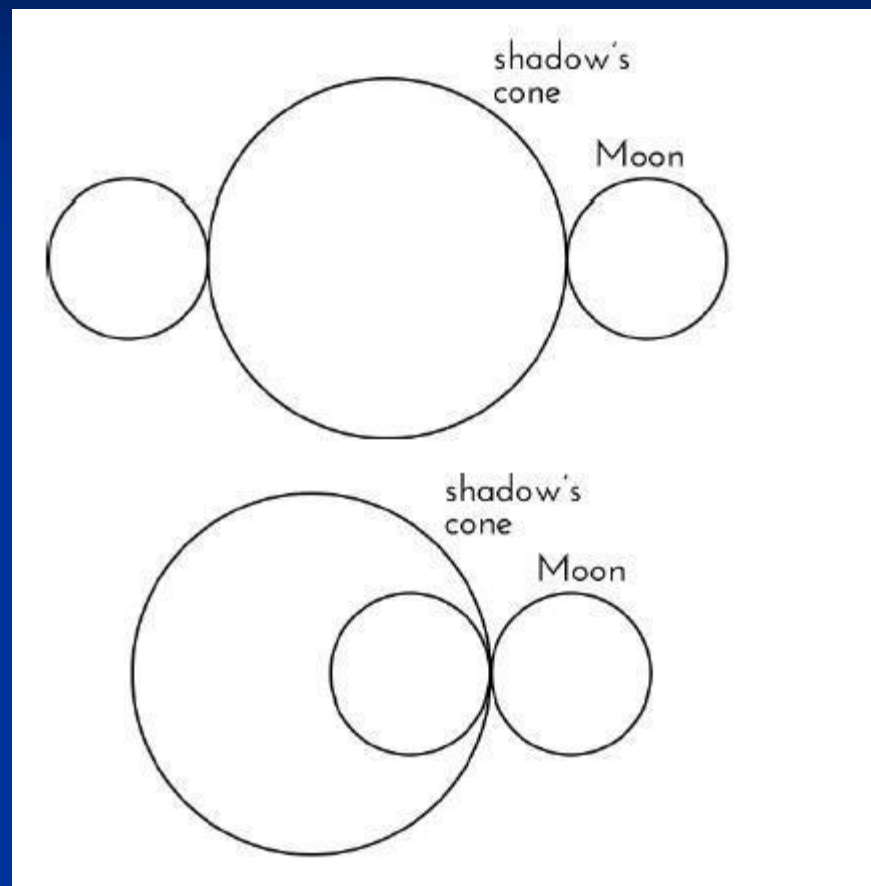
- По аналогия
- Земя-Слънце = $720 R_c / \pi$

Първият
хелиоцентричен
модел на Аристарх

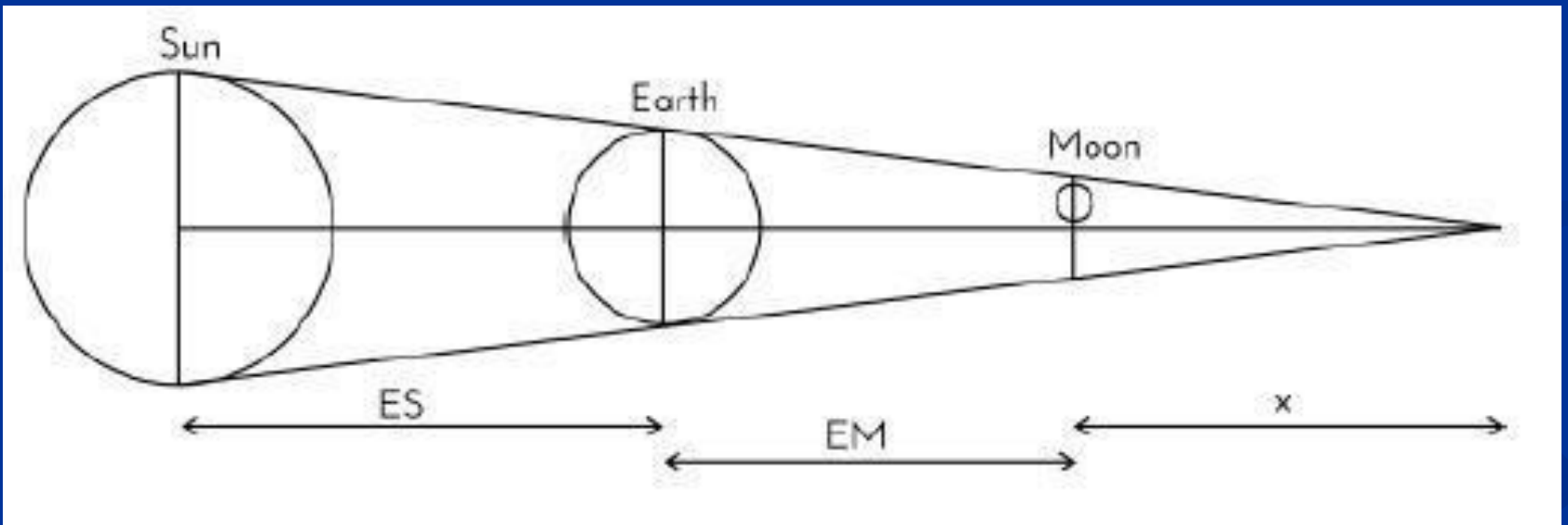
4) Конус от земната сянка

- При лунно затъмнение Аристарх наблюдава, че времето, необходимо на Луната да пресече конуса на сянката на Земята, е два пъти повече от времето, необходимо на повърхността на Луната да остане покрита (т.е. 2:1)
- Всъщност е 2,6:1

5) Свържете ги всички

- $(x + \text{Земя-Луна} + \text{Земя-Слънце}) / R_c = (\text{Земя-Луна}) / R_z = x / (2.6 R_l)$

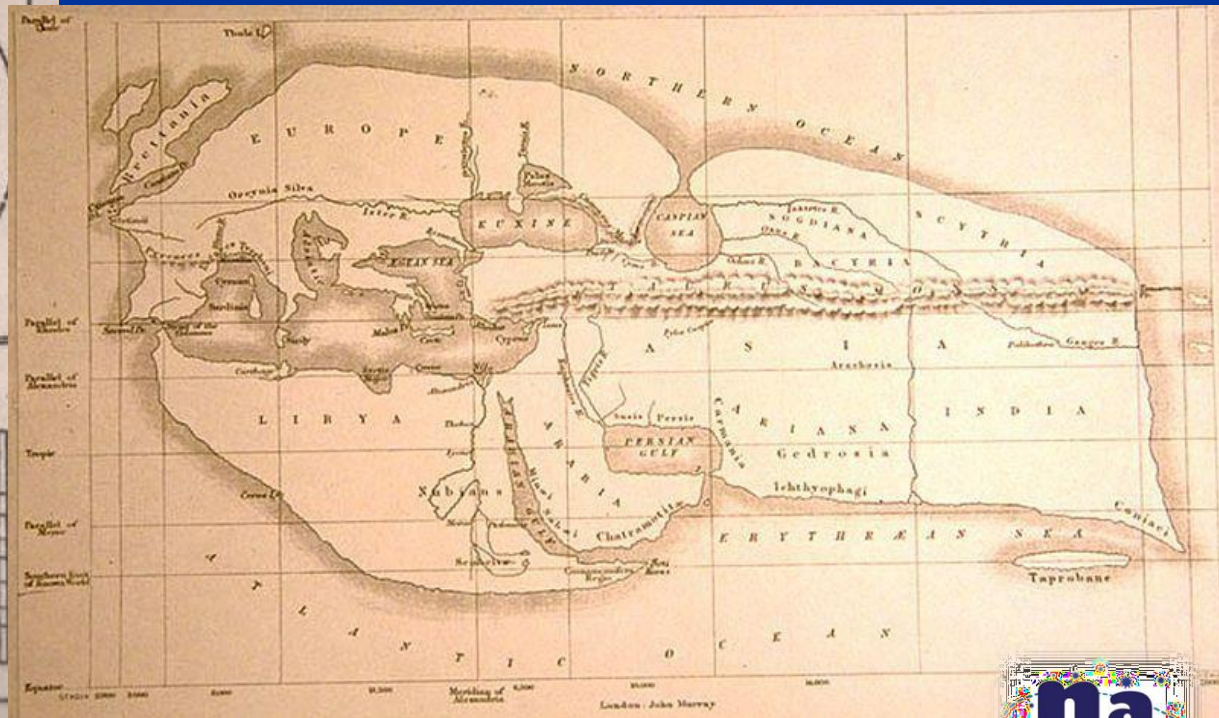
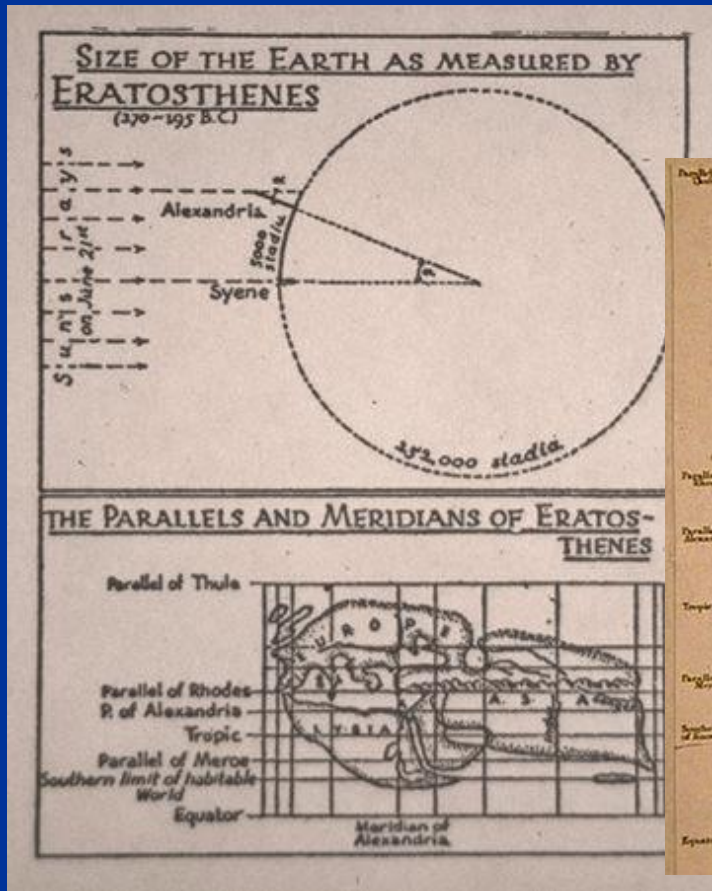
Решаването на системата показва (всичко свързано с радиуса на Земята):

- $R_{л} = (401 / 1440) R_{з}$
- Земля-Луна = $(401 / (2 \pi)) R_{з}$
- $R_{с} = (2005 / 18) R_{з}$
- Земля-Слънце = $(80200 / \pi) R_{з}$
- **Ако приемем $R_{з} = 6\,378\text{ km}$ тогава**
- $R_{л} = 1\,776\text{ km}$ (актуално $1\,738\text{ km}$)
- Земля-Луна = $408\,000\text{ km}$ (актуално $384\,000\text{ km}$)
- $R_{с} = 740\,000\text{ km}$ (актуално $696\,000\text{ km}$)
- Земля-Слънце = $162\,800\,000\text{ km}$
(actual $149\,680\,000\text{ km}$)

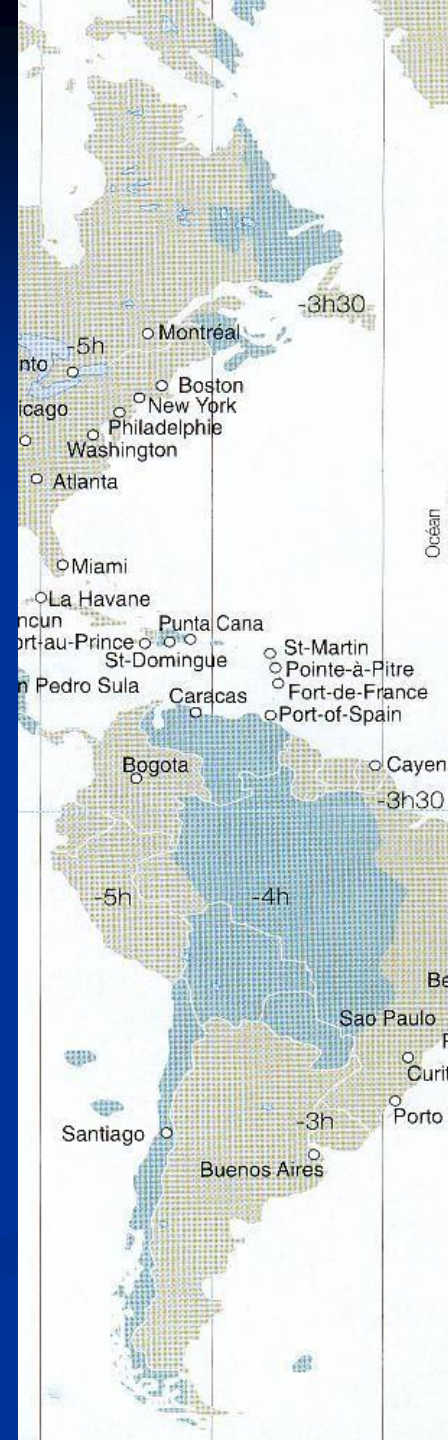

Дейност 11: Експеримента на Ератостен 280 - 192 г. пр.н.е

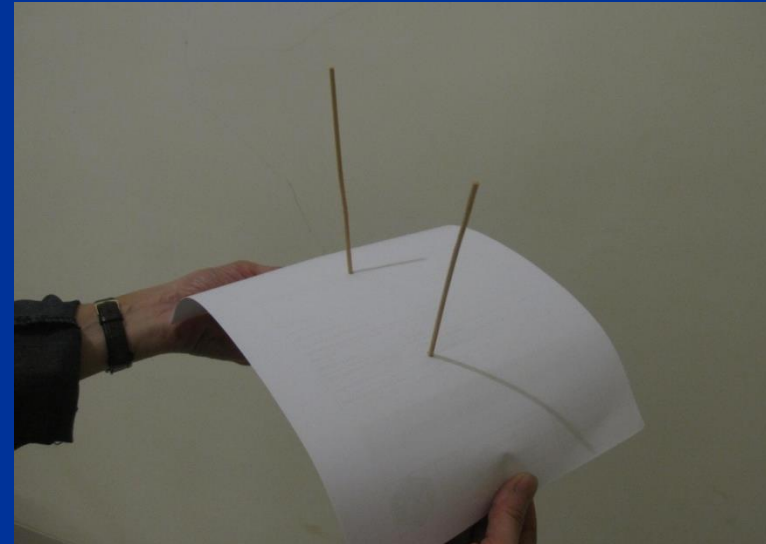
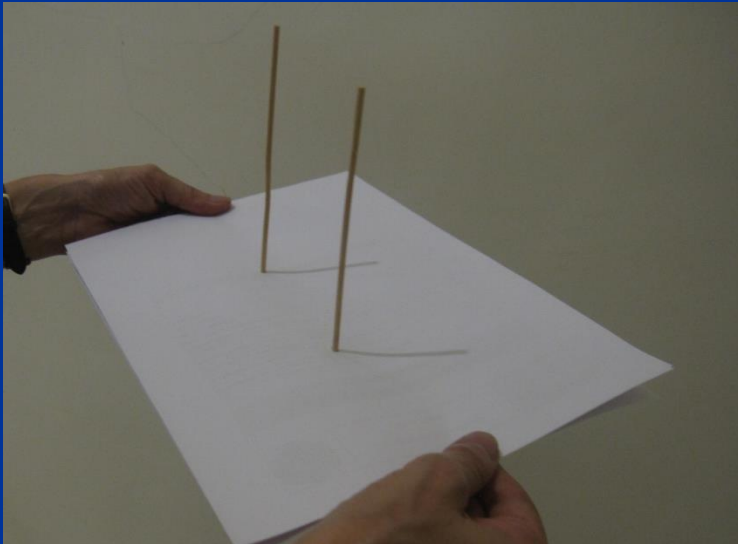
Дейност 11: Отново Ератостен

- Два града на един меридиан
- Едновременни наблюдения

Различни сенки...

- Тогава Земята е сфера!

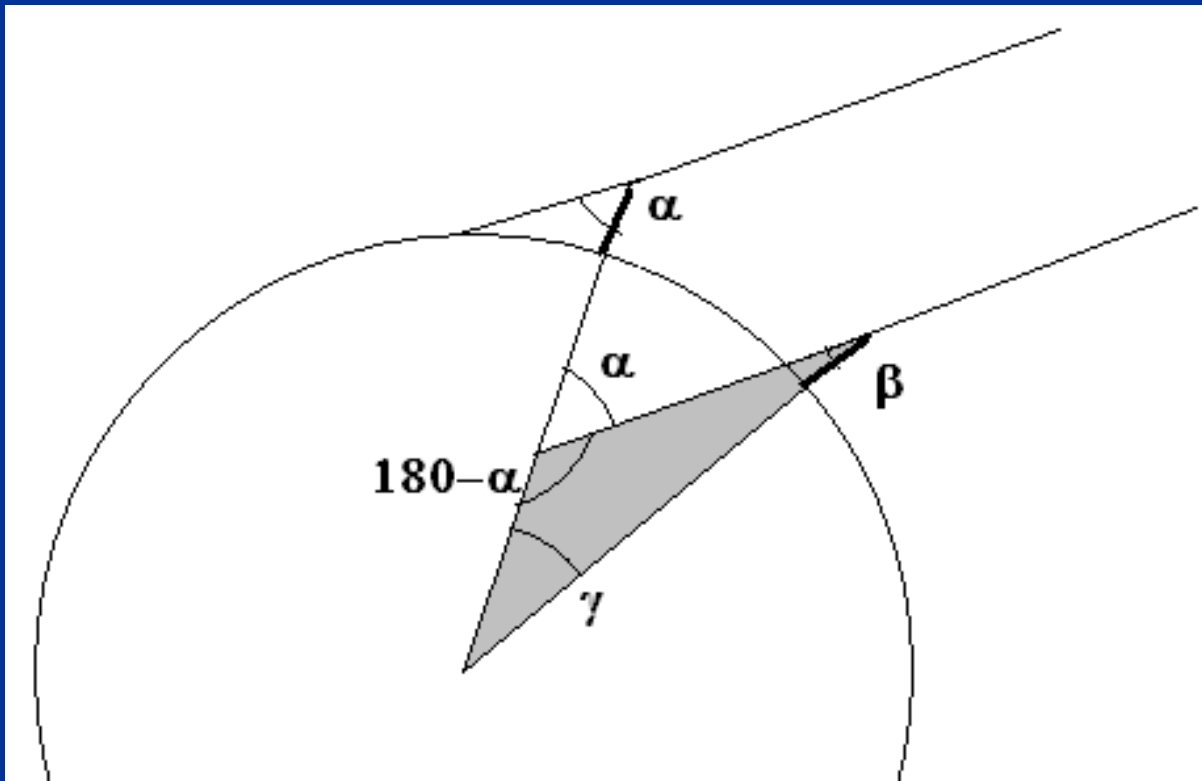

Дейност 11: Отново Ератостен

■ $\pi = \pi - \alpha + \beta + \gamma$

следователно $\gamma = \alpha - \beta$

където α и β са измерени в радиани
(180 градуса = π радиани)

Дейност 11: Отново Ератостен

- Измерваме дължината на отвеса (или пръчката) и сянката му

$$\alpha = \arctan (\text{сянка})/(\text{пръчка})$$

Дейност 11: Отново Ератостен

- По пропорционалност

$$2\pi RE / 2\pi = d / \gamma$$

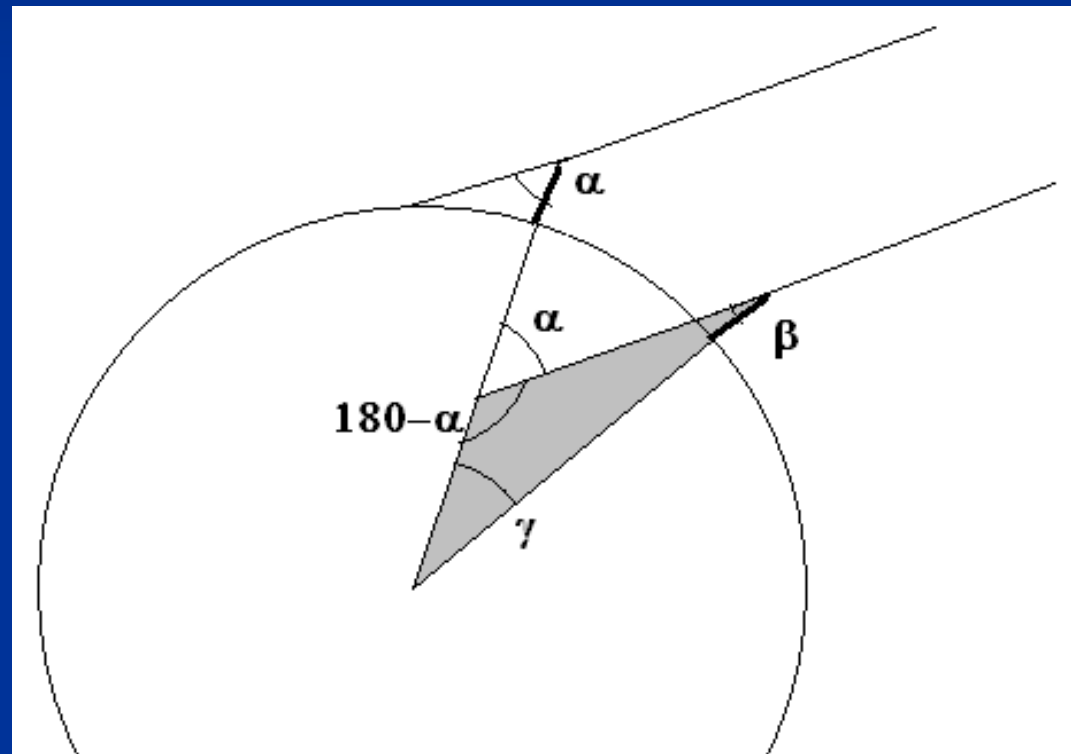
- се извежда

$$RE = d/\gamma$$

- γ ние знаем (в радиани)

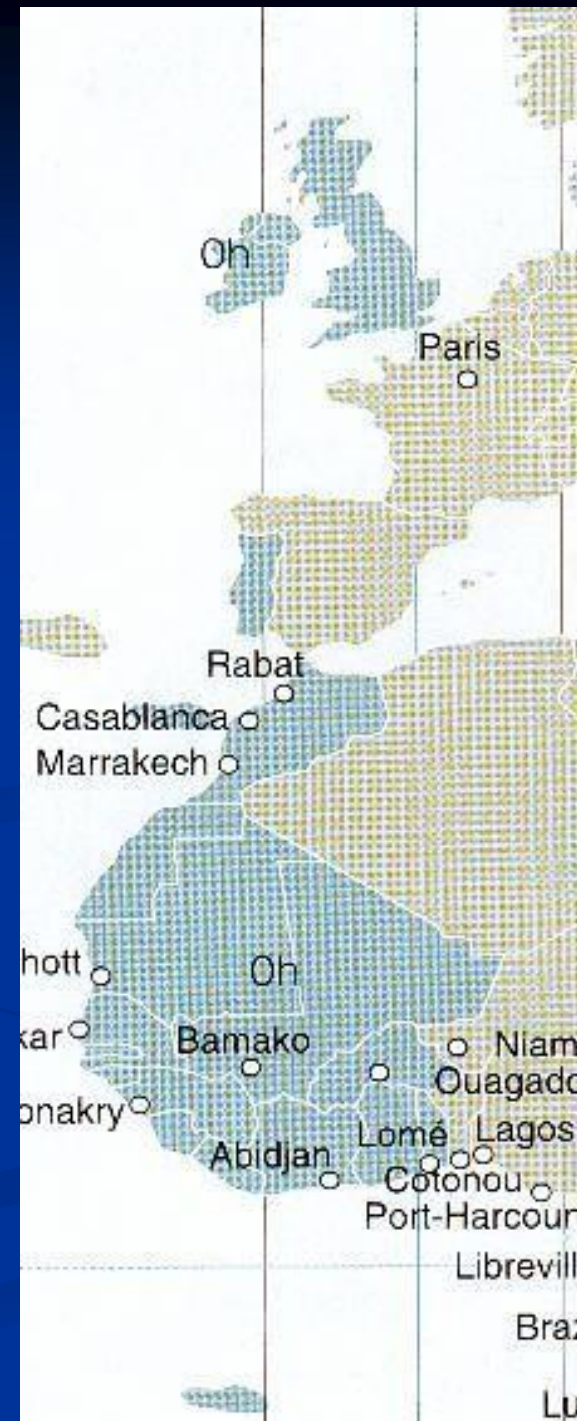
$$\gamma = \alpha - \beta$$

- d е разстоянието между градовете - с помощта на карта

Нашите резултати с метода на Ератостен

- Ripoll- Barcelona
- $\alpha = 0.5194$ radians
- $\beta = 0.5059$ radians
- $\gamma = 0.0135$ radians
- $d = 89.4$ km
- $R_E = 6600$ km (actual 6378 km)

Изводи:

- Сега разбираме затъмненията
- Установени са размерни връзки за системата Земя-Луна-Слънце
- Доказано е, че чрез наблюдение и анализ на получените данни можем да научим много повече за Вселената

**Много благодаря за
вниманието!**

